

methodological basis for further scientific work aimed at expanding forecast models by including external factors and scenario approaches to the analysis of socio-economic processes in the post-war period, which is especially important in the context of forming a post-war strategy for the recovery of the economy and the labor market.

References

1. Державна служба статистики України. Рівень безробіття населення у віці 15–70 років (за методологією Міжнародної організації праці): офіційні статистичні дані. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 06.02.2026).
2. Hyndman R.J., Athanasopoulos G. Forecasting: Principles and Practice. Melbourne: OTexts, 2020. URL: <https://otexts.com/fpp3> (date of access: 07.02.2026).
3. International Labour Organization. ILOSTAT Database: Unemployment Indicators. Geneva, 2024. URL: <https://ilostat.ilo.org> (date of access: 06.02.2026).
4. Makridakis S., Spiliotis E., Assimakopoulos V. Statistical and Machine Learning Forecasting Methods. PLoS ONE. 2018. URL:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0194889> (date of access: 06.02.2026).
5. National Bank of Ukraine. Macroeconomic and Financial Statistics. URL:<https://bank.gov.ua> (date of access: 06.02.2026).
6. OECD. Artificial Intelligence in the Public Sector. Paris: OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org/gov/artificial-intelligence-in-the-public-sector.htm> (date of access: 06.02.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-607-5-2>

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ПРЕДМЕТНО-ОНТОЛОГІЧНА БАЗА КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ САМОВРЯДНОЇ (МУНІЦИПАЛЬНОЇ) ВЛАДИ

Баймуратов Максим Михайлович

*магістр права, аспірант кафедри конституційного
та міжнародного права,*

*Маріупольський державний університет
м. Київ, Україна*

Становлення та розвиток в Україні локальної демократії у вигляді конституційно-правового інституту місцевого самоврядування (далі –

МСВ), що уособлює публічну самоврядну (муніципальну) владу, – як відносно автономний рівень публічної влади [1], що заснована на самоорганізації територіальних локальних людських спільнот (територіальних громад /далі – ТГ/) та самоідентифікації, самодіяльності, самопрояві, самостратифікації їх членів–жителів, які виникають в процесі реалізації людиною, її групами і асоціаціями екзистенційних інтересів у вигляді прав, свобод і обов'язків людини, – стала воістину революційною подією в умовах пострадянської посттоталітарної держави, що тільки розпочала будувати демократичну правову державність. Отже, саме МСВ й стало найважливішим інститутом, елементом та індикатором такої вдосконаленої державності, що будується, а права людини – стали не тільки її іманентним елементом, а й могутнім предметно-онтологічним функціоналом [2].

В основі існування, функціонування, розвитку і вдосконалення МСВ лежить феноменологія компетенції його представницьких і виконавчих органів (органів місцевого самоврядування /далі – ОМСВ/), що й виступають органами публічної самоврядної (муніципальної) влади та діють від імені, в інтересах та за дорученням ТГ, які саме й формують їх шляхом використання виборчих технологій або механізмів демократичного призначення. Реалізуючи свою компетенцію (власну /самоврядну/ чи надану / тимчасово передану /делеговану/) такі органи публічної влади супроводжують процеси реалізації жителями-членами таких громад своїх екзистенційних інтересів у вигляді прав, свобод і обов'язків людини, її груп та асоціацій.

Варто усвідомлювати і розуміти, що права людини по великому рахунку виступають фундаментом діяльності публічної самоврядної (муніципальної) влади, оскільки саме на локальному рівні вони трансформуються з абстрактних норм у реальні умови життя. В контексті предметно-онтологічної бази, компетенція ОМСВ визначається не просто переліком їх конкретних повноважень, а й їх прямим обов'язком забезпечувати гідне існування людини, її груп та асоціацій в межах конкретної ТГ відповідно як до національних стандартів прав людини, так й до міжнародних зобов'язань держави, узятих нею по міжнародних двох- і багатосторонніх договорах у профільній сфері [3].

Системний аналіз настанов національного законодавства та норм міжнародного договірної права дає змогу виокремити основні аспекти цієї бази, а саме:

А) *Людиноцентристська природа повноважень органу публічної самоврядної (муніципальної) влади* – цей аспект розуміється таким чином, що будь-яке рішення ради чи її виконавчого комітету (щодо забудови, бюджету чи соціальних послуг) має за мету реалізацію

конкретного права людини, її груп та асоціацій (на житло, безпечне довілля, освіту).

Б) *Субсидиарність в процесі визначення значимості, застосування і використання повноважень, що є складовим елементом компетенції органу публічної самоврядної (муніципальної) влади* – цей аспект розуміється таким чином, що ОМСВ є найближчою до людини ланкою влади, тому саме тут відбувається первинне «опредметнення» прав – звідси муніципалітет не просто керує територією на якій він функціонує, репрезентуючи ТГ, а фактично створює нормативний простір локальної демократії для реалізації свободи.

В) *Обов'язок поваги до прав людини, її груп і асоціацій та їх захисту* – цей аспект розуміється таким чином: по-перше, в онтологічному вимірюванні компетенція ОМСВ детермінована і обмежена правами людини, її груп та асоціацій; по-друге, орган публічної самоврядної (муніципальної) влади не може виходити за межі, які б порушували базові свободи людини, навіть якщо це здається доцільним і корисним для «інтересів територіальної громади».

Г) *Локалізація національних і міжнародних правових стандартів прав людини* – цей аспект тлумачиться таким чином, що публічна самоврядна (муніципальна) влада адаптує, контекстуалізує та транспонує загальні конституційні права людини до специфічних потреб локальної спільноти, її місцевих жителів-членів ТГ, роблячи їх частиною повсякденного життя і побуту.

Г?) *Формування управлінських алгоритмів та управлінських патернів в реалізації прав людини* – цей аспект тлумачиться в контексті розуміння формування відповідних аналогічних, типізованих, стандартизованих, стереотипних схем-моделей управлінської поведінки посадових та службових осіб ОМСВ при вирішенні своїх повноважень та відповідних аналогічних схем управлінської поведінки, що передбачають настання фактично однакових по змісту управлінських результатів.

Д) *Формування, закріплення відповідних форм муніципальної свідомості у контекстуалізації наступної рефлексії муніципальної психології як результату реалізації прав людини* – цей аспект розуміється як досягнення глибинних змін та трансформацій у свідомості всіх суб'єктів та органів МСВ, за рахунок формування їх муніципальної свідомості (індивідуальної, групової, колективної), що базується на засадах, принципах і цінностях муніципалізму та їх перманентне втілення в повсякденній поведінці наведених суб'єктів та органів, що відповідає екзистенційним інтересам жителів-членів ТГ і втілені в соціальну практику через реалізацію прав людини.

Отже, права людини у всій їх багатоманітності фактично виступають змістовним навантаженням публічної самоврядної (муніципальної)

влади, а компетенція її органу фактично є цільовим інструментом, який існує лише для того, щоб це змістовне навантаження наповнювати життям через його реалізацію в організаційній та організаційно-правовій діяльності ОМСВ. Звідси можна визначити характерологічні риси прав людини у їх взаємному зв'язку з компетенцією органу публічної самоврядної (муніципальної) влади, а саме:

А) *Права людини виступають як онтологічна основа муніципальної компетенції* – отже, в системі координат профільних повноважень важливу роль відіграють людина та її екзистенційні інтереси як джерело муніципальної легітимності. Варто усвідомлювати і розуміти, що онтологія (буття) МСВ впливає не з волі держави, а з природного права людини на своє існування та функціонування в межах територіальної локальної людської спільноти спільно з іншими її жителями-членами вирішувати питання свого існування і функціонування через проживання в межах такої спільноти. Отже, можна стверджувати, що компетенція органу публічної самоврядної (муніципальної) влади є лише вторинною; вона виступає лише інструментальною формою реалізації колективних та індивідуальних прав жителів-членів громади.

Б) *Муніципальна антропоцентричність* – її варто розуміти таким чином, що якщо публічна державна влада часто оперує категоріями «геополітики» чи «національної безпеки», то публічна самоврядна (муніципальна) влада має виключно «людський вимір» – тобто, будь-яке повноваження (від вивозу сміття до затвердження бюджету) має розглядатись як позитивний обов'язок влади забезпечити право на гідний рівень життя людини-жителя і одночасно члена ТГ та безпечно довкілля для нього.

В) *Принцип субсидіарності як засіб наближення прав до суб'єкта* – його варто тлумачити таким чином, що онтологічна база компетенції ОМСВ полягає в тому, що права людини найефективніше реалізуються там, де вони виникають – тобто, у локальному просторі. Бо муніципалітет є «першим рубежем» захисту прав людини, де абстрактна конституційна норма перетворюється на конкретну послугу для людини, її груп та асоціацій.

Г) *Компетенція як межа та обов'язок* – тобто, у правовій державі права людини є «негативним» обмежувачем компетенції (влада не може їх порушувати) та одночасно «позитивним» стимулом (влада зобов'язана діяти для їх забезпечення) – отже, обсяг повноважень ОМСВ повинен корелюватися з обсягом потреб жителів-членів громади.

Г') *Локальна демократія як право на участь* – розуміється таким чином, що важливим елементом онтологічної бази компетенції МСВ виступає право людини, її груп та асоціацій на участь в управлінні місцевими справами. Звідси компетенція ОМСВ не є закритою «владною

вертикаллю», бо вона має бути відкритою структурою, де житель-член ТГ є не просто ординарним об'єктом управління, а соціально активним і поведінково-ініціюючим, а потім й діючим суб'єктом, що реалізує своє право на самоврядування.

Д) *Трансформація соціальних прав у муніципальні сервіси* – базується на предметній сфері діяльності ОМСВ, бо вона представляє собою фактично перелік соціальних, економічних та культурних прав людини – отже, ефективність публічної самоврядної (муніципальної) влади слід вимірювати не кількістю прийнятих рішень, а ступенем доступності та якості реалізації прав людини, її груп та асоціацій на локальному рівні.

Резюмуючи, можна однозначно стверджувати, що права людини, по-перше, виступають як предметно-онтологічна база компетенції органу публічної самоврядної (муніципальної) влади; по-друге, завдяки саме правам людини повноваження такого органу, що виступають іманентним елементом його компетенції, набувають екзистенційного характеру, об'єктивно-гуманітарної властивості, суттєвого управлінського потенціалу та оптимальної соціально-нормативної ефективності.

Література

1. Баймуратов М.О., Григор'єв В.А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні. Одеса: Юридична література, 2003. 248 с.

2. Мінченко Р.М. Місцеве самоврядування як локальний вимір демократичної державності. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. 2009. С. 155-165. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3c6c01d5-614c-4d8a-8ca9-33e268fa3967/content>

3. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Міжнародні правові стандарти прав людини: до визначення ідентифікаційних ознак. Conference: SCIENTIFIC PRACTICE: MODERN AND CLASSICAL RESEARCH METHODS. USA, Boston, July 19, 2024. DOI 10.36074/logos-19.07.2024.015